

Česko stále trpí nemravným exekučním morem

- CZ24 News | 9. listopadu 2023

ČESKO: Tomáš Doležal píše o tom, že nemravný exekuční systém má mimo jiné systémově značné negativní dopady na sociální i důchodový systém Česka.

Objem a rozsah exekucí v České republice – a hlavně míra zásahu tohoto veskrze neblahého fenoménu do života naší společnosti a jejích občanů a všechny z něj vyplývající (a veskrze negativní) dopady – je již delší dobu alarmující jev a jednoznačně přesahuje meze běžných sociálních problémů.

Jedná se zde totiž o poměrně zásadní ohrožení našeho sociálního a důchodového systému – a dlouhodobě pak i celého systému veřejných rozpočtů. A celá věc má nepochybně i svůj právní, etický a morální rozměr.

Reakce politické třídy na tuto novodobou sociální rakovinu je ovšem naprosto nedostatečná.

V exekuci je dnes v ČR 6,4 % populace země

Na počátku července letošního roku bylo v České republice evidováno celkem 4 077 921 exekučních řízení, tedy o 48 641 více než na konci loňského roku.

Celkový počet fyzických osob v exekuci činí aktuálně (jde o údaj k 30.6.2023) 670 000, tedy 6,4 % naší dospělé populace.

Celkový počet vedených exekučních řízení stoupl na 4 078 000.

Počet exekucí vedených v průměru na jednoho dlužníka (na jednu osobu v exekučním řízení) se za letošní první pololetí zvýšil na 6,18.

Potvrzuje se tak i setrvalý (a neblahý) trend stále vyšší koncentrace exekucí u dlužníků, proti kterým je vedeno více exekučních řízení současně. Tedy u osob v tzv. (prakticky nekonečné) exekuční (a dluhové) pasti.

Alarmující je i údaj o počtu nově zahájených exekučních řízení za první čtvrtletí roku 2023 – bylo jich 118 482.

Když se do oficiálních statistik ponoříme hlouběji, tak zjistíme, že věk průměrného českého „exekučního“ dlužníka je 46,5 roku.

A pokud zároveň vezmeme na vědomí, že průměrná exekučně vymáhaná částka na jednoho dlužníka (navíc bez započtení penále, úroků a dalších poplatků), tedy tzv. vymáhaná exekuční jistina, činí aktuálně 488 500 korun, tak můžeme bez přehánění konstatovat, že u většiny tzv. povinných osob (osoby v exekuci) jde v podstatě o doživotní záležitost. O doživotní dluhové a exekuční otroctví.

Docela zářející je i údaj o celkové výši všech vymáhaných „exekučních“ dluhů. Jde o částku o objemu 328 miliard korun. A opět pouze na jistinách dluhu. I tak tato suma odpovídá výši 18 %

celkových příjmů aktuálního státního rozpočtu a je vyšší než náš současný rozpočtový deficit.

A když si uvědomíme, že po přičtení všech dalších nemravně vysokých exekutorských, advokátních a soudních „přirážek“ a úroků může tato částka klidně vystoupat minimálně na dvojnásobek, bavíme se o sumě zvící téměř 40 % ročních příjmů státního rozpočtu.

I z těchto čísel vidíme, jakých rozměrů dosahuje exekuční byznys a proč se jeho aktéři, resp. jeho hlavní beneficianti (exekutoři), sverepě brání jakýmkoli jeho úpravám, které by jej učinili alespoň částečně sociálně ohleduplnějším a spravedlivějším vůči dlužníkům.

Nehledě na ohromné (a v úvodu textu zmíněné) negativní dopady tohoto stavu na systém českých veřejných financí, rozpočet, důchodový systém a sociální systém.

„Exekuční mor“ má vysoce regionální charakter, protože zdaleka nejvyšší počet osob v exekuci (i nejvyšší počet exekučních řízení) na celkový počet obyvatel je ve třech českých krajích – Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském.

Například v okresech Mostě, Ústí nad Labem a Chomutov je v dlouhodobé exekuci okolo 20 % jejich obyvatel.

Exekuce jsou tak i jednou z podstatných příčin narůstání regionálních nerovností v rámci České republiky, což je opět jev jednoznačně nežádoucí.

Zásadním praktickým sociálně-ekonomickým problémem současného nastavení exekucí je podoba a výše nezabavitelného minima – tedy částky, která musí být osobě v exekuci zaměstnavatelem vyplacena, pokud je zaměstnancem a má exekutorem nařizeny srážky ze mzdy.

Tato částka aktuálně činí 13 638 korun měsíčně korun na jednotlivce. Čili jde o sumu hluboko pod úroveň současné hrubé i čisté minimální mzdy.

O sumu, ze které za současné cenové situace nelze v žádném případě důstojně žít. O sumu, která zaměstnance v exekuci vtahuje do dalších dluhových pastí, do prohlubujících se exekuční spirály. Je to naprosto hanebné.

Dílčí nezabavitelná částka, tedy nezabavitelná částka na každou osobu, které je dlužník povinen poskytovat výživné, pak činí 3 409,50 korun měsíčně. Tato částka se k nezabavitelnému minimu jednotlivce přičítá.

Je to absolutní tragédie. Z těchto peněz nelze při dnešních (a stále se zhoršujících) cenových poměrech rodinu uživit. Zejména, pokud je rodič v exekuci zároveň rodičem-samoživitelem.

A mimochodem, je to i jeden z důvodů enormně vysokého počtu neplatičů alimentů, za které pak jejich závazky platí druhému rodiči dítěte stát v rámci institutu tzv. náhradního výživného.

Ale jsou tu i mnohem postatnější aspekty a dopady žebrácké úrovně nezabavitelného minima ze mzdy osob v exekuci a současného nastavení podoby exekučních srážek ze mzdy obecně.

Jde hlavně o to, že za takto nízkou částku je ochoten pracovat pouze zlomek osob nacházejících se v exekuci.

Tyto osoby proto (v tom lepším případě) volí alternativu obstarávání si příjmu mimo zaměstnanecký poměr. Buď formou nepojištěných dohod (nejčastěji dohoda o provedení práce) – tedy prostřednictvím pracovně právních vztahů, ze kterých se neplatí sociální pojištění, anebo rovnou

skrže práci „na černo“, kde dostávají peníze tzv. na ruku.

Důsledkem tohoto stavu je tedy mj. dramatický propad příjmů tzv. důchodového účtu – vybraného důchodového pojištění, ze kterého se v našem průběžném důchodovém systému vyplácí peníze jejich aktuálním příjemcům.

Sociolog Daniel Prokop uvádí, že kdyby všechny osoby v produktivním věku v exekuci pracovali v řádném (pojištěném) zaměstnaneckém poměru, stouply by příjmy státu z důchodového pojištění o 5 až 12 miliard korun ročně. Což je v době debat o budoucí udržitelnosti důchodového systému zásadní sdělení.

Začarovaný kruh

Druhou stranou této mince je pak skutečnost, že občané v exekučních řízeních, kteří neodvádí (resp. za které není odváděno) sociální pojištění pozbývají jakékoli sociální ochrany.

Nemají nárok na nemocenské dávky v případě onemocnění či úrazu, nemají nárok na ošetřovné, pokud jim onemocní děti, nebudou mít nárok na podporu v nezaměstnanosti, pokud o práci přijdou – a hlavně, buď nebudou mít nárok na starobní důchod (pokud v příslušném věku nesplní potřebnou dobu účasti na sociálním pojištění), anebo bude tento jejich důchod tragicky nízký a budou muset být ve stáří odkázáni na tzv. nepojistné sociální dávky.

Je to tedy situace „lose-lose“, ve které prohrává jak stát, tak i občané v exekucích.

Určitá část občanů v exekuci se pak (vynuceně) živí jako osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), tedy na základě živnostenského listu. Byť fakticky nepodnikají, nýbrž vykonávají práci typicky „zaměstnaneckého“ charakteru, ovšem s mnohem nižšími pojistnými odvody (tzv. švarcsystém). Opět s nižší mírou sociální ochrany pro ně (nemají například automaticky nemocenské pojištění a tudíž ani nárok na nemocenské dávky a ošetřovné) a s nižšími příjmy pro stát, než kdyby byli zaměstnanci.

Tato varianta je ovšem limitována bariérou v podobě existence institutu exekuce na (bankovní) účet, kdy občan-OSVČ v exekuci s vlastním kontem nesmí disponovat a prostředky, které mu na něj přijdou, jsou prakticky obratem zabaveny exekutorem.

Toto opatření se obchází tak, že si příslušná osoba v exekuci nechává posílat odměnu za vykonanou práci na účet někoho jiného – což ovšem rovněž není příliš komfortní a generuje to pro všechny zúčastněné strany další rizika nejrůznějšího typu.

Tou horší alternativou důsledku katastrofálně nízko nastaveného nezabavitelného minima pracovního příjmu osob v exekuci je pak totální rezignace na standardní (nejen) pracovní život, která, bohužel, velmi často končí bezdomovectvím a totálním sociálním vyloučením včetně pozbytí jakékoli lidské důstojnosti.

Zákonná a faktická podoba a složitost nastavení provádění exekučních srážek ze mzdy je ovšem velkou komplikací i pro zaměstnavatele, zejména pro ty menší či středně velké. Jde o záležitost administrativně a časově velice náročnou, která zaměstnavatelům přináší nutnost dalších mzdových a personálních nákladů na pracovní síly, které tyto srážky ze mzdy realizují.

Z těchto důvodů proto mnohdy zaměstnavatelé odmítají osoby v exekucích přijmout do standardního pracovního poměru.

A těm pak nezbývá, než si buď shánět příjem a obživu skrže nepojištěné dohody mimo pracovní

poměr, příležitostnými pracemi úplně mimo jakoukoli evidenci s odměnou „z ruky do ruky“, případně živořit „mimo systém“. Nebo tyto varianty různě kombinovat s pobíráním dávek pomoci v hmotné nouzi či některých dávek státní sociální podpory.

Přičemž všechny tyto způsoby obstarávání si příjmu osobami v exekucích jsou pro stát (a jeho rozpočty) řádově méně výhodné (více zatěžující), než kdyby tito lidé pracovali ve standardním zaměstnaneckém poměru.

Je to začarovaný kruh.

Zvýšení nezabavitelného minima je nutnost

Proto musí být úprava podmínek zaměstnávání osob v exekučních řízeních, včetně výrazného zvýšení nezabavitelného minima ze mzdy, prioritou – a doslova kategorickým imperativem – jakékoli vážně myšlené reformy celého našeho exekučního systému.

Je povinností politické reprezentace umožnit občanům v exekucích důstojný život prostřednictvím pojištěné práce za slušnou mzdu.

Narůstající počet osob v dlouhých (nekonečných) exekučních řízeních vede i ke zkreslování dat při sledování některých velmi důležitých sociálně-ekonomických veličin, typicky třeba míry (ne)zaměstnanosti.

Jde o to, že značná část z 670 000 těchto osob se pohybuje mimo mnohé oficiální systémové evidence, a tudíž nefiguruje ani v určitých důležitých statistikách. Jednou z nich je právě sledování (registrované) nezaměstnanosti skrze evidenci na úřadech práce.

Osoby v exekucích se ovšem na tyto úřady velmi často vůbec nepřihlašují.

Jednak proto, že nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti, jelikož – protože vzhledem k výše popsaným nastaveným „exekučním“ zákonným regulím nemohou (nebo nechtějí) být standardně zaměstnání – nesplňují podmínku potřebné doby účasti na sociálním pojištění.

A rovněž i z toho důvodu, že svůj kontakt s úřady omezují na nezbytné minimum proto, že se, často velice oprávněně, obávají, že by je díky tomu „vystopoval“ exekutor.

Například v těch případech, kdy změni bydliště, čímž vystavují sebe a své rodinné příslušníky či spolubydlící reálnému riziku zabavení movitých věcí.

Ano, současné nastavení exekucí umožňuje zabavit majetek i osobám, které se na vymáhaném dluhu nikterak nepodíleli a nepodílejí, pouze mají tu „smůlu“, že momentálně bydlí v jedné nemovitosti s osobou, proti které je vedeno exekuční řízení. Aniž by to byli příbuzní této osoby, která nemusí být v předmětném bytě či domě ani trvale hlášena.

Což je daleko za hranou intencí právního státu a je nutné to okamžitě exekutorům zakázat. Stejně tak je nezbytné odebrat jim oprávnění zablokovat účet manžela (manželky) osoby v exekuci.

Skrytý vliv exekucí na nezaměstnanost v ČR

Značná část osob v exekucích se z výše uvedených důvodů tedy odmítá nechat se zaevidovat na úřadech práce, přestože nemá stálé zaměstnání ani žádný jiný stálý pracovní příjem. Kolik jich je, se

můžeme jenom domnívat, anebo to odhadovat.

Ale v každém případě lze říci, že skutečný počet nezaměstnaných v České republice je vyšší než aktuálně uváděných 263 020 osob. A že pokud bychom k těmto lidem připočetl i fakticky nezaměstnané osoby v exekucích, bude reálná míra nezaměstnanosti významně vyšší než oficiálních 3,6%.

Například i dvojnásobně, pokud připustíme, že 40 % osob v exekuci nemá stálé pojištěné zaměstnání s trvalým příjmem, což nemusí být zdaleka utopický odhad.

Dalším podstatným aspektem systému exekucí je jeho právní rovina a podoba a její praktické důsledky. V první řadě to, že exekuce je okamžitě vykonatelná, účet, mzda a majetek dlužníka jsou obstaveny ihned po soudním rozhodnutí, velmi často skrze soudní exekuční příkaz, který nemá odkladný účinek.

Tzv. nalézací soudy (soudy, které rozhodují o nařízení exekuce) navíc nemají povinnost projednávat danou věc prostřednictvím standardního jednání za osobní účasti dlužníka, který se tak často o exekuci dozví až ve chvíli, kdy mu bankomat nevydá peníze z jeho účtu.

Je tudíž (minimálně) rozhodně žádoucí, aby měl exekuční příkaz odkladný účinek, minimálně do pravomocného rozhodnutí soudu o případné stížnosti (potenciálního) dlužníka.

Přičemž zcela na místě je maximum návrhů na exekuci soudně projednávat osobní (prezenční) formou, čímž by se jednak předešlo mnoha případům zjevně nesmyslných a nespravedlivých exekucí, anebo by se otevřel prostor k uzavření dohod o splacení dluhů bez exekuce.

Nepříjemná je i univerzální platnost tzv. fikce doručení, kdy je po patnácti dnech rozhodnutí o nařízení exekuce považováno za doručené a vykonatelné za všech okolností, byť jej dlužník na dané (trvalé nebo doručovací) adrese z objektivních důvodů (hospitalizace, dovolená, služební cesta atd.) prokazatelně přijmout nemohl.

Likvidační praktiky exekutorů s požehnáním státu

Dále jsou zcela nepříjemné gangsterské praktiky mnoha exekutorů při zabavování nemovitostí a jejich následném prodeji hluboko pod skutečnou (tržní) cenou, a to i při naprosto bagatelních dlužích, resp. v případě pohledávek, jejichž hodnota je výrazně nižší než cena exekvované nemovitosti – a kdy zároveň existují i jiné možnosti, jak dluh vymoci.

Nechvalně znám je například případ (2012) důchodkyně, která dlužila 17 000 korun za telefon. Po 10 letech, těsně před promlčením dluhu, jí přišel exekuční příkaz na 70 000 korun a rozhodnutí o exekuci formou srážek z důchodu.

Česká správa sociálního zabezpečení sice tyto srážky začala provádět, ale jelikož kvůli návalu podobných případů (mezi exekvovanými je vysoký podíl starobních důchodců) „nestíhala“, zadržovala peníze několik měsíců v tzv. depozitu, než je následně zaslala na účet exekutora.

Ten se ovšem neobtěžoval situaci podrobně zkoumat a důchodkyni zabavil a vydražil byt v pražském Podolí – cca za polovinu tržní ceny. Paní se následně psychicky zhroutila a do půl roku zemřela.

Z obdobného ranku je případ (z roku 2020) kladenského exekutora, který kvůli bagatelnímu dluhu ve

výši 8 000 korun zabavil stavebnímu podnikateli z Olomouce nemovitosti (pozemky a sklady) v hodnotě několika milionů za cenu výrazně pod jejich tržní hodnotou a zničil tím fungující firmu, jeho jediný zdroj obživy i jediný zdroj obživy jejích zaměstnanců. Přitom tento exekuvaný podnikatel měl v bance účet s dostatkem prostředků na pokrytí dluhu...

Pro zajímavost: zmíněná nemovitost byla vydražena za 1 380 000 korun, přičemž její hodnota byla odhadnuta na tři miliony korun. A dlužník – po odečtení všech účtovaných (údajných) nákladů exekutora – dostal z výnosu dražby jeden milion korun. Čili pohledávka v objemu 8 000 korun v průběhu exekuce „narostla“ na celkem 372 000 korun.

Jsou to doslova zvěrstva – a s posvěcením státu, bohužel.

Proto musí být bezpodmínečně do určité výše dluhu možnost exekučně zabavovat nemovitosti zcela zakázána. A v ostatních případech nastavit určitý cenový poměr mezi výší pohledávky a cenou nemovitosti, od kterého je tato varianta exekuce přípustná.

K úvaze je i úplný zákaz exekuvovat nemovitosti, které slouží k bydlení jiných osob, než je samotný dlužník – zejména pokud se jedná o děti.

Současný systém je nemravný a zničující. Musí pryč

Je také samozřejmě rovněž nutné skoncovat s praxí mnohonásobného navýšování dlužné částky v procesu exekučního řízení, kvůli čemuž se velmi často zprvu zvládnutelný, byť nepříjemný, dluh stává prakticky nesplacitelným a ničí dlužníkům (a jejich rodinám) léta života, mnohdy i celý jejich zbývající život.

Toto vše jsou ovšem pouze dílčí, byť bezpodmínečně nutné, změny.

Konečný (a hlavním) cílem jakékoli reformy současného systému exekucí, má-li mít náležitý smysl a přínos, nemůže být nic menšího než zestátnění exekučního řízení.

Nikoli zestátnění exekutorů, což bývá někdy zaměňováno. Privátní exekutoři nechť klidně dále existují, ale ať ve skutečně tržním prostředí soutěží o vymáhání pohledávek mezi soukromými subjekty, pokud na to mají žaludek.

To pro ně ovšem bude zcela „jiná káva“, než současné fakticky bezpracné miliardové zisky, kdy jim soudy „přiklepnou“ jednotlivé případy dlužníků jako na zlatém podnose a kdy jsou banky, zaměstnavatelé a katastry nemovitostí povinny plnit jejich příkazy.

Jde tudíž o to, aby exekuce – tedy výkon rozhodnutí soudu či orgánu veřejné správy – prováděly výhradně soudy či úřady veřejné správy, nikoli privátní exekutoři, jejichž primárním cílem je maximalizace zisku i za cenu naprostého sociálního a ekonomického zničení dlužníka.

Jelikož (legitimním) cílem soukromého podnikání je tedy maximalizace vlastního zisku, kdy na nic jiného není brán ohled, není mu možné některé záležitosti (minimálně bezpečnost, obranu či justici, ale nejlépe ani některé tzv. veřejné služby) svěřit. Nelze je svěřit trhu.

Výkon spravedlnosti nelze privatizovat a je zásadním selháním minulé vládní (a parlamentní) reprezentace, že to dopustila – a té současné, že to ještě neukončila.

Výkon spravedlnosti z povahy věci nelze svěřit soukromému byznysu, jako je tomu nyní. To je, a musí být, výsostné hájemství státu. Za předem zákonem jasně daných podmínek, zejména co se týče maximální výše úroků a nákladů na vymáhání dluhu.

Dluhy se platit mají, ale jejich splácení nesmí být likvidační.

Zásadní otázkou k řešení jsou však i systémové příčiny vzniku astronomických „exekčních“ dluhů, v první řadě samotná legalita existence subjektů poskytujících lichvářské půjčky a úvěry.

Ruku v ruce s tím jde i nezbytná nutnost zřízení institucionální bezplatné (a státem garantované) a dostupné právní a poradenské pomoci lidem v dluhových a exekčních pastech prostřednictvím příslušných úřadů veřejné správy.

Ale hlavní ambicí musí být co nejrychlejší ukončení nekalých praktik zločinných soukromých exekutorů, které nejsou ničím jiným než špinavým byznysem s lidským neštěstím.

Rozbijme současný nemravný a zničující systém exekucí!

Včera bylo pozdě...

AUTOR: Tomáš Doležal

[ZDROJ](#)